

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ФАКУЛТЕТ: ФИЛОЛОШКИ

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Наставно-научног вијећа Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци број 09/3.1191-9/15 која је донесена на сједници одржаној 09. 09. 2015. године именовани смо у Комисију за оцјену подобности теме и кандидата за израду докторске тезе коју је мр Дијана Зрнић пријавила под насловом „Мотив правде у америчкој књижевности од 17. до 20. вијека“. Комисију сачињавају:

1. Проф. др Татјана Бијелић, ванредни професор (ужа научна област: Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност), Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, ментор
2. Проф. др Петар Пенда, ванредни професор (ужа научна област: Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност), Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, члан
3. Доц. др Божица Јовић, доцент (ужа научна област: Специфичне књижевности - Англистика), Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, члан
4. Проф. др Зоран Арсовић, редовни професор (уже научне области: Онтологија и Историја филозофије), Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Дијана Зрнић рођена је 14. децембра, 1972. године у Марбах ам Некару, Њемачка. 1992. године заршила је Гимназију у Бањој Луци, а 1996. године дипломирала је на Одсеку за енглески језик и књижевност Филолошког факултета у Београду. Постдипломске магистарске студије, смјер Наука о књижевности, завршила је 2012. године на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци одбраном магистарског рада под називом „Еволуција „нове жене“

кроз призму магијског реализма у романима и кратким причама Анђеле Картер“.

Мр Дијана Зрнић ангажована је на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци у својству наставника страног језика и вјештина на предмету Енглеска правна терминологија.

У звање сталног судског тумача за енглески језик именована је 2006. године. До сада је учествовала на бројним домаћим и међународним научним скуповима и међународним конференцијама. Ангажована је у више међународних и домаћих научно-истраживачких пројеката.

Списак објављених научних радова:

- Зрнић, Дијана, „Утицај књижевности на реформу кривичног законодавства у Енглеској 18. вијека“, *Српска правна мисао*, 19/46, 2013, стр. 9-38;
- Зрнић, Дијана, „„Оне су трпеле“ насиље у породици“, *Годишњак Правног факултета*, бр. 37, 2015, стр. 337-365;
- Зрнић, Дијана, „Правни положај босанскохерцеговачке жене у доба Аустро-Угарске Монархије (1878-1914)“, *Правни живот*, 6/12, 2011, стр. 749-758;
- Зрнић, Дијана, „Душанов законик – између правног и књижевног акта“, *Правни живот*, 4/12, 2013, стр. 547-557;
- Zrnica, Dijana, „Yugoslav Literature under (Il)legal Censorship: 1945-1990“, *Law and Literature*, Taylor and Francis, Abingdon, vol. 27, issue 1, 2015, pp.

а) Навести неопходне биографске податке: школовање, успјех у току школовања, кретање у служби, резултати научно-истраживачког или стручног рада, јавна признања, друштвене активности и познавање страних језика;

б) У прилогу биографије доставити списак објављених научних радова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

1) Значај истраживања

Значај овог истраживања заснива се на покушају представљања и синтезе систематичног осврта на феномен правде као једног од доминантних мотива у америчкој наративној књижевности, која посједује моћ трансформације менталне структуре читаоца у херменеутичком процесу деконструкције књижевног текста. Посматрана из овог угла, америчка књижевност има потенцијал да модификује читалачко аутентично поимање идеје правде и правичности, уводећи читаоце у фантастичну димензију књижевне/поетске правде, као контрапункт политички или културно условљеној социјалној правди. Рана америчка књижевност је дјеловала са позиције центра промовишући традиционалне људске вриједности, као што су мудрост, храброст, умјереност и правда у духу теократичности, док савремени амерички писци дјелују са позиције која је маргинална у односу на одређени центар

с циљем деколонизације постојеће свијести о правди као класно условљеној појавности.

2) Преглед истраживања

Истраживање у сврху писања докторске дисертације под насловом „Мотив правде у америчкој књижевности од 17. до 20. вијека“ подијељено је у три фазе или дијела, од којих се први дио фокусира на сам истраживање представа појма правде, те се укратко осврће на односе филозофије и права, социологије и права, праве и права, стварајући тако теоријско-критички контекст за истраживање међуодноса књижевности и правде. Други дио разматра друштвене контексте колонијалне књижевности и правде, кривичне правде у америчкој књижевности 18. вијека, жене као објекта правде у америчкој књижевности 19. вијека, обичајне правде као субверзивног мотива модерне књижевности, те односа расне неправда и савремене америчке књижевности. Синтеза ових дијелова успоставља се у закључку као трећем дијелу истраживања.

Правда као посебна врлина вуче своје коријене још из најранијих времена, односно јасно одређење појма правде дала је античка филозофска традиција. Налазимо је у дјелима Епикура, римских стоика (Сенека), римских правника (Улпијан, Јулије Паул), а посебно у златним временима старогрчке филозофије, у дјелима Платона и Аристотела. Доба хришћанске схоластике, на челу са Томом Аквинским, које је у много чему налазило надахнуће у Аристотеловој филозофији, увело је појам апсолута (Бога) покушавајући разјаснити начело општег добра односно правде. То је значило да је Бог деривација свега моралнога (па тако и праведнога) унутар људи. Прогресивним напретком људских истраживања на пољу природних и друштвених наука, али и човјековом рационализацијом, појму правде дата је прилика да постане друштвено компатибилан, односно да се угради у темеље савремених мисаоних и духовних теорија. Реципирана Аристотелова филозофија правде постала је темељ свим средњоевропским духовним дисциплинама већ од XII вијека, те је опстала све до данас. У савремено доба појавило се мноштво интерпретација и критика класичних теорија правде, а посебно се истичу утилитаристи, као што су Густав Радбрух или Хаим Перелман, који су увели нешто другачији концепт правде, заснован на корисности, али и потврдили римску поставку *Fiat iustitia, et pereat mundus* (Нека буде правда, макар пропао свијет). Потом, правац позитивизма на челу с оцем чисте теорије права Хансом Келзенем. Келзен није придавао већи значај правди, сматрајући је саставним дијелом морала, али је ипак признао да је правда важан покретач људског дјеловања. Посебно ваља издвојити америчке либертаријанце Џона Ролза и Роберта Нозика који представљају класичан примјер, „десног“ и „лијевог“ погледа на питање правде. Од изузетног значаја су размишљања савремених англоамеричких филозофа Лона Фулера, Џона Финиса, Ричарда Познера и Роналда Дворкина, која потврђују тезу да се у одређењу правде није отишло много даље од античке грчке мисли.

Наступајући конформистички према филозофском гледишту о правди као врховној

људској вриједности, социологија проширује тумачење правде истичући да је правда битан елемент културе који одређује активности и понашање људи у друштву. У објашњењу правде као друштвене вриједности, социологија одбацује „здраворазумски“ приступ, настојећи да том објашњењу да универзално научно значење, а не оно што је карактеристично само за неко друштво и његове припаднике у неком друштвено-историјском тренутку. Зачетник социолошке мисли, Сен Симон, полази од дефинисања друштва као тоталне социјалне категорије, чији је основни циљ правда коју је могуће достићи кроз замјену система владања људима са системом управљања стварима. По Сен Симону, социјалну правду је могуће постићи само ако друштвеним пословима управљају најспособнији учењаци. Његов савременик, Огист Конт, правду види у обавези класно подијељеног друштва да испуњава своје дужности у складу са моралним нормама и способностима. Ослањајући се на Контово схватање друштва као колективног организма, Херберт Спенсер развија теорију еволуције друштва, која је могућа само уколико се појединцу гарантује природна или индивидуална правда. Разлажући развојни пут друштва, Спенсер долази до закључка да је превасходна улога државе да поставке правде кодификује и осигура њихову примјену. Према савременој социологији правде Емила Диркема, правда је видљив симбол у друштвеној солидарности. То значи да не условљава појединац друштвена збивања, већ обрнуто, друштвена збивања обликују појединца и његове вриједности, односно дјеловање. Диркем инсистира на томе да су правна правила и закони, који чине друштвену стварност, покретачи људског дјеловања, али се они не морају нужно идентификовати с мишљењем појединца. Другим ријечима, правда није природан феномен који потиче од појединца већ нормативно условљен модел понашања који је појединцу наметнут. Поред Диркема, о правди као моралној категорији која је битно условљена правом, исцрпно су писали класици социолошке мисли, Макс Вебер и Карл Маркс. На одмаку правде од сфере појединца инсистирали су и Георгиј Гурвич и Еуген Ерлих, сматрајући да је правда по пракси и садржају колективна вриједност, и потребно је одредити друштвене оквире који погодују или не погодују стварању правде.

Књижевност је одувijek показивала интересовање за свијет права, све до данас. Будући да су обје дисциплине уживале велики социо-културни углед у друштву, наметала се потреба развијања књижевноправне теорије, као одговор на интересовање књижевника за право и правничково интересовања за књижевност. Почетке зависности правне мисли од књижевног израза, као и утицај правне праксе и јуриспруденције на књижевно стваралаштво треба најприје везати за америчко тло. Још у најранијем периоду стварања америчке нације осјећала се узајамна фасцинираност правника и књижевника. Указујући на значајну улогу правника у раној америчкој књижевности, Роберт Фергусон је истакао да је у периоду између америчког рата за независност и 1860-тих, већина књижевних критичара имала правно образовање, док је значајан број књижевних часописа био у власништву адвоката. Исто тако, чланство у књижевним друштвима која су имала важну улогу у културном одређењу постреволуционарне Америке, увелико је зависило од посвећености правној професији. Како су амерички правници тражили одговоре на

много правна питања у књижевности, тако су и прва велика књижевна дјела настала управо из пера најугледнијих практичара права, који су тиме оставили немјерљив траг у америчкој књижевној историји. Међутим, након америчког грађанског рата, осјетила се потреба нормативнијег приступа правној проблематици како би се одговорило на захтјеве новонасталих тржишних односа. Номотехничко уобличавање правне мисли битно је утицало на, до тада, хармоничан однос права и књижевности. Правник формалистичког периода нашао се на раскрсници посвећености правној професији и уживања у независности књижевне креативности. С кризом напуштања правне професије у корист неизвјесне књижевне каријере, суочили су се многи амерички канонски књижевници, укључујући Чарлза Брокдена Брауна, Вашингтона Ирвинга и Вилеама Кулена Брајанта. Овакви примјери напуштања изузетно цијењене правне професије зарад неизвјесне књижевне каријере, јасно указују на ригидност друштвених норми и снагу конзервативних поимања питања обавезе и одговорности који су окарактерисали тај период. Како је право све више тежило формализму и окретању ка судској пракси, тиме је и традиционални профил америчког правника постао старомодан и превазиђен. Не налазећи потребну подударност и креативну усаглашеност у својим идеолошким визијама, и књижевници напуштају право као доминантну инспирацију. Ту се посебно истичу Ралф Валдо Емерсон, Волт Витман и Хенри Дејвид Торо, припадници америчке ренесансе (American Renaissance, 1876-1917), чија нова естетика искључује правну мисао из књижевног подухвата. Како се амерички књижевноправни покрет развијао, тако су се право и књижевност незауостављиво разилазили. Правници су се приклонили систематичном правном систему с циљем елиминисања несигурности, док су се књижевници одушевљавали надстварним, доводећи у сумњу општеприхваћене друштвене норме. Иако ове двије дисциплине нису никада успјеле да поврате изгубљено повјерење и међусобну условљеност из најранијег периода америчке историје, обострано интересовање и узајамно дјеловање се ипак наставило, што ће имати за посљедицу стварање америчког раног књижевноправног покрета. Почетак озбиљнијег дјеловања овог покрета везује се за објављивање студије Бенџамина Кардоза под називом „Право и књижевност“ 1925. године. Ова студија је замишљена као апел књижевним и правним теоретичарима и критичарима да изнесу своје виђење односа права и књижевности. Међу првима су се огласили Пол Сквајерз, Хелен Силвинг и Ф.С.Ц. Нортроп, који су чврсто вјеровали да је књижевни текст изузетно вриједно дидактичко средство за боље разумијевање и тумачење правног језика. Можда развој овог покрета није баш текао линеарно, али се зна да је 1973. године на велика звона упловио у еру модернизма у виду опсежне публикације Џејмса Бојда Вајта под називом „Правна имагинација“. Замишљена као универзитетски уџбеник, Вајтова студија је најавила велике промјене у дотадашњем студијском програму. Пресудан допринос увођењу књижевноправне теорије као нове академске дисциплине дали су великани теоријскоправне и књижевнокритичке мисли, Џ. Алан Смит, Ричард Вајсберг, Сенфорд Левинсон, Роналд Дворкин, Стенли Фиш, Џералд Граф, Волтер Бен Мајклз, и многи други.

3) Радна хипотеза са циљем истраживања

У овом раду вршиће се деконструкција сљедећих хипотетичких поставки:

- америчка наративна књижевност је способна да својом „немисаоном „ структуром помогне појединцу да правилно перципира онтолошка начела правде и правичности;
- америчка књижевност даје естетску димензију правди, а њихова симболичка веза постаје видљива у процесу прилагођавања бића правде жанровским конвенцијама;
- друштвено ангажована америчка књижевност настоји информисати читалачку јавност о битним темама моралности, идентитета, културе и правде, истовремено је подстичући да анализира проблематику друштвених односа, како би својом ангажованошћу допринијела стварању друштва социјалне правде;
- дубоко вјерујући да је основни задатак књижевности његовати традиционалне вриједности код читалаца, у смислу величања моралне изврсности и анатемисања друштвено неприхватљивог облика понашања, амерички писци и критичари раног периода промовишу основне људске врлине као што су мудрост, храброст, праведност и умјереност како би поетска/књижевна правда била задовољена; с друге стране, савремени амерички писац дјелује с позиције која је маргинална у односу на одређени центар у настојању да кроз наратив као аргумент изнесен књижевним терминима деколонизује постојећу свијест о правди као класно условљеној појавности.

4) Материјал и метод рада

Комплексност и синтетичан карактер предмета овог рада, садржај постављених хипотеза и циљ, изискују комбиновани методолошки приступ истраживању. Методолошку основу чиниће теоријско истраживање засновано на дијалектичкој анализи и одређењу појавности правде и правичности кроз призму односа филозофије, социологије, права и теорије књижевности према концепту (не) правде. Њена генеалогичка, историјска и културна метаморфоза као и однос према другим сличним појавама предмет су историјске, монографске и компаративне методе.

Емпиријски дио истраживања кроз метод деконструкције води ка значењском приближавању алегоријском слоју књижевног дискурса, који се бави критичким промишљањем концепта правде и правичности, као и питањем политизације поимања идеје социјалне правде.

5) Научни допринос истраживања

Истраживање на тему свеprisутног мотива правде у америчкој књижевности кроз неколико вијекова представља захтјеван пресјек више десетина књижевних дјела која кроз мотиве, поруке и контекстуализацију имају потенцијал репрезентације линеарно приказиве структуре права и правде у америчкој књижевности од 17. до 20. вијека. С обзиром на недовољну истраженост наведене теме у оквирима англоамеричке књижевности, као и на ширину и примјењивост овог истраживања у компаративне сврхе, наслућује се значајан научни допринос овог истраживања како науци о књижевности, тако и потенцијалним интердисциплинарним разматрањима веза између књижевности и права.

а) Значај истраживања;

б) Преглед истраживања;

- в) Радна хипотеза са циљем истраживања;
- г) Материјал и метод рада;
- д) Научни допринос истраживања.

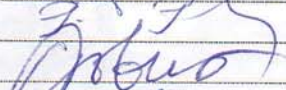
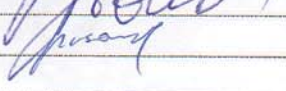

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Мр Дијана Зрнић у свом досадашњем раду и истраживању доказала се као систематична и одговорна особа, која изводи наставу страног језика и вјештина (Енглеска правна терминологија) на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци. Кандидаткиња је 2012. године завршила постдипломске магистарске студије смјер Наука о књижевности на Филолошком факултету у Бањој Луци, гдје је успјешно одбранила магистарски рад под насловом „Еволуција *нове жене* кроз призму магијског реализма у романима и кратким причама Анђеле Картер”. Објавила је неколико релевантних научних и стручних радова који се баве темама и мотивима правде у књижевности. На основу детаљно образложене теме и значаја истраживања, као и постојећих квалификација кандидаткиње, сматрамо ову тему прихватљивом и погодном за обраду на начин и у формату којег предлаже мр Дијана Зрнић. Кандидаткиња је на систематичан и иновативан начин представила пресјек оних дијелова историје америчке књижевности који у својој основи садрже концепте и мотиве правде неодвојиве од поруке дјела и његове друштвено-историјске улоге у оквирима америчке културе. Ако се у обзир узме недовољна истраженост незаобилазног мотива правде у англоамеричкој књижевности, као и импозантан корпус заступљених дјела, ова докторска теза, која би се базирала на истраживању међуусловљености књижевности и права у америчкој књижевности кроз обраду свеprisутног мотива правде од најранијих остварења америчке књижевности до њених савремених интервенција, представљала би значајан допринос књижевним наукама на нашим просторима, али и шире.

Због свег наведеног, **предлажемо Наставно-научном вијећу Филолошког факултета у Бањој Луци да прихвати кандидаткињу мр Дијану Зрнић и њену тему под насловом ”Мотив правде у америчкој књижевности од 17. до 20. вијека” као подобне за израду докторске дисертације.**

- а) Кратка оцјена о научним и стручним квалификацијама кандидата тј. о његовим способностима да приступи изради дисертације;
- б) Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати;
- в) Мишљење о предложеној методи истраживања;
- г) Уколико комисија сматра да кандидат не посједује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке претпоставке кандидата у вези пријављене дисертације нису тачне или је предложен метод рада неадекватан, исти треба детаљно образложити.
- д) Приједлог са образложеном оцјеном о подобности теме и кандидата (Обавезно написати оцјену да ли су тема и кандидат подобни или не)

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.
2.
3.
4.
5. _____
6. _____

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извјештај.